

תוחלת החיים עולה
ובמקביל גם רמת
החיים, אבל תנאי
הפנסיה נשחקים עם
השנים. כדי להימנע
מהפתעות לא נעימות
עם הפרישה מעבודה,
מומלץ להיערך מבעוד
מועד ◀ נתן שבע

עד 120,

בתנאי שהכסף יספיק

◀◀ זוג בני יותר מ-80 מצפון הארץ
וכה בחורש שעבר בפרס הראי'
שון בלוטו. השניים, שנשואים
60 שנה, קיבלו 28 מיליון שקל. הזכייה לא
רק תשפר את מצבם הפיננסי, אלא גם תותיר
לנכדיהם סכום בלתי מובטל. לעומתם, רבים
מבין 740 אלף אזרחי ישראל בני יותר מ-65
(כ-10% מהאוכלוסייה) ייאלצו להסתפק בהי
רבה פחות בשנות חייהם האחרונות.
לפי הערכות של הלשכה המרכזית לס'
טטיסטיקה (למ"ס), עד 2025 יהיו בישראל
1.2 מיליון תושבים בני יותר מ-65, כ-13%
מהאוכלוסייה באותה שנה. אבל לא רק שמספרם
של אלה עולה מדי שנה באלפים, מצבם הכלכלי
של הפנסיונרים כיום שונה ממצבם של הוריהם.
גם מצבם של אלה שייצאו בעוד 20 שנה לפנסיה,
צפוי להיות שונה מאלה שיוצאים לפנסיה כיום.
הפנסיונרים לעתיד יהיו יותר שנים, עשויים
לפרוש בגיל מוקדם יותר וגם יצרכו יותר מהרוד
של הוריהם. לעומת זאת, מצבם הפיננסי לא בה'
כרח ישתפר לעומת הרוד הקודם ושל חלקם אף
יורע אם לא יתכוננו מראש לגיל הפרישה.
אילו בעיות אורבות לפנסיונרים החדשים
וכיצד ניתן לפתור אותן? הנה כמה אפשרויות.

עלייה בתוחלת החיים

לפי הבנק העולמי, ב-40 השנים האחרונות
עלתה תוחלת החיים של אוכלוסיית העולם
בכארבעה חודשים מדי שנה. המגמה היא כלל
עולמית, אבל ישראל היא אחת המדינות שבהן
תוחלת החיים היא הארוכה ביותר. לפני 80 שנה
היתה תוחלת החיים בישראל 60 שנה, ומאז
הישראלים הוסיפו לעצמם עוד שני עשורים
כמעט. מהדו"ח האחרון שפרסם משרד הבריאות
ב-2010 עולה כי תוחלת החיים של הישראלים

תצלום: תומר אמלבוים

משחקים כדורת. הוצאות של גמלאים על תרבות ופנאי עולה בהדרגה

תצלום: דניאל צ'צ'יק

ישראל - צעירה ומאריכה חיים

הגיל החציוני ותוחלת החיים במדינות נבחרות

תוחלת חיים	גיל חציוני	בני 65 ויותר	בני 15-64	יפן
83	45	23%	64%	יפן
82	41	17%	68%	ספרד
81	29	10%	62%	ישראל
81	39	17%	64%	צרפת
80	45	21%	66%	גרמניה
80	40	17%	66%	בריטניה
78	37	13%	67%	ארה"ב
75	36	9%	74%	סין
66	39	13%	72%	רוסיה
67	29	8%	66%	ממוצע עולמי

מקור: CIA

הפורשים התגלה חוסר היערכות לקראת הפרישה. מרביתם לא הביאו בחשבון את העלייה בתוחלת החיים. הם בנו על כך שימותו בגיל שבו מתו הוריהם, בסביבות גיל 70.

באר"ב, שבה 13% מהאוכלוסייה הם בני 65 ויותר (20% ב-2020), לפי תחזיות, כבר יהיו את הפוטנציאל בעלייה בצריכה. כיום באר"ב יש סופרמרקטים וגם קניונים המיועדים למבוגרים.

בפלוורידה יש קניונים שילדים אינם מורשים להיכנס אליהם

סגנון החיים השתנה

העלייה בתוחלת החיים יצרה שינויים בסגנון החיים של בני הגיל השלישי. מחקר שהוצג בכנס השנתי של אגודת אקטוארים אמריקאית ב-2005, שבו לקחו חלק גמלאים בני 62-72, העלה כי רמת ההוצאות לאחר פרישתם עלתה. הוצאות על תרבות ופנאי, ורכישות לא מתוכננות, כמו רכב, שפופץ דירה וחופשות בחו"ל, העלו את הרף. לאלה נוספו הוצאות רפואיות. ואולם בקרב מרבית

עלתה בעשור החולף בשלוש שנים בממוצע - 83.5 שנה בקרב נשים, ו-79.7 שנה בקרב גברים.

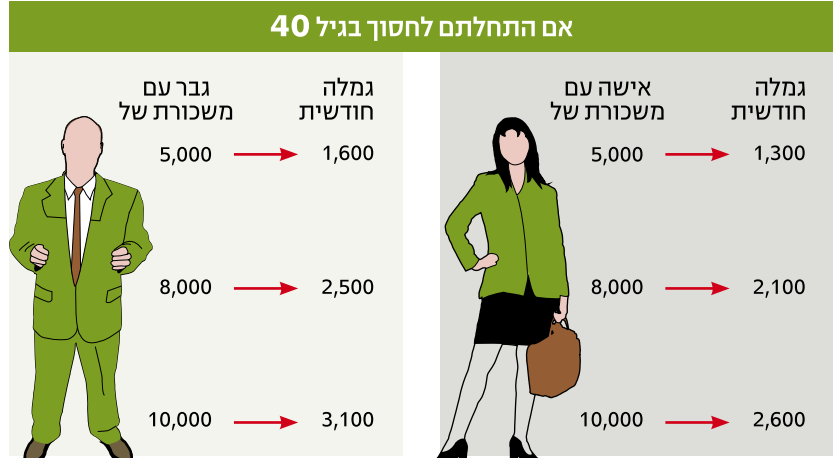
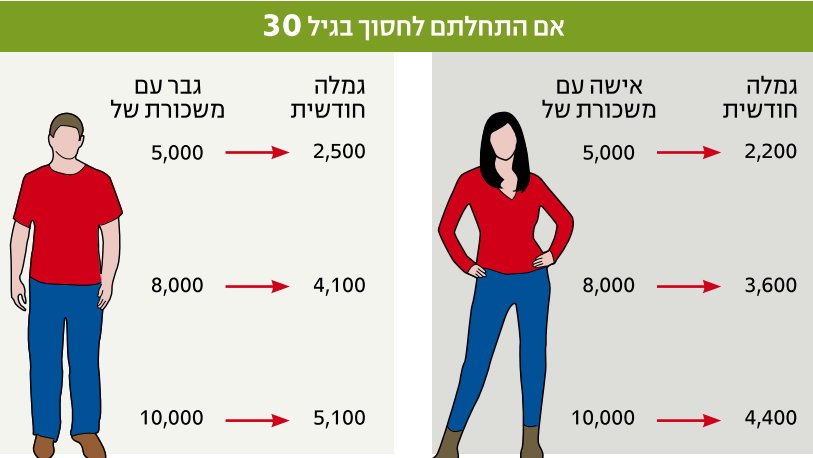
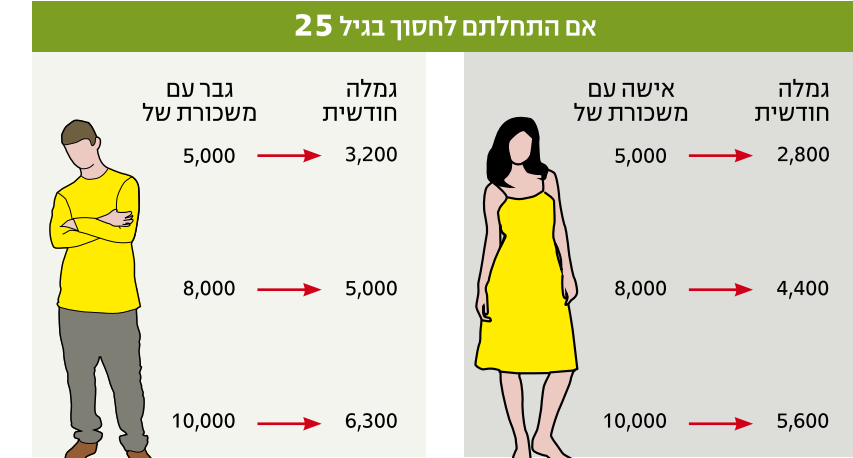
התקרמות במניעת מחלות, מרפא במחלות ויהומיות, שיפורים טכנולוגיים בשירותי הבריאות ועלייה ברמת החיים ואיכותם - הן הסיבות העיקריות לעלייה בתוחלת החיים. לאלה יש להוסיף את הירידה בתמותת תינוקות. השורה התחתונה ברורה: הישראלים חיים יותר, וכתוצאה מכך נדרשים לכלכל את ההכנסות שצברו בשנות עבודתם לתקופה ארוכה יותר. אם לא יחסכו מספיק, יהיה להם קשה להתנהל. "בישראל בדרך כלל מגיעים לגיל פרי" שה אבל אין כסף לגמור את החודש", אומר יוסי תגר, בעל סוכנות הביטוח תגר. "עד 2008 מבוטחים יכלו למשוך את כספי הפנסיה (מודל הוני), ולכאורה לחיות מהריבית. כפועל, עד גיל 85 לא נשאר להם כסף בקר" פה. האדם הפשוט לא יודע ליצור סינרגיה, או אינטגרציה בין המוצרים, מבחינת תכ" נונים מס, בריאות וסיעוד. אנשים לא יודעים שהם הולכים לחיות הרבה שנים והם לא יודעים לחיות עם הכסף עד הסוף".

העלייה בתוחלת החיים מדאיגה גם בכירים בענף הפנסיה. "אם תוחלת החיים תגדל, המצב יהיה גרוע", אומר יהודה בן אסיאג, מנכ"ל מנורה מבטחים. "פעם הח" סם לתוחלת החיים היה מחלות לב וסרטן, אבל כיום לחלק מהמחלות האלה יש מענה. בינתיים, למחלות אמנויה כמו אלצהיימר, הפוגעות בתאי המוח, לא מצאו פתרון, ויש כיום לא מעט מוטיבציה לפתח תרופות למניעתן. התרופות האלה גם ישפרו את איכות החיים, לא רק יאריכו אותם. אם אכן כך יקרה, המשמעות היא הוצאה גדולה ועול גדול על הכלכלה, שלא ברור איך ימוננו", הוא אומר.

יוסי תגר, בעל סוכנות הביטוח תגר: "עד 2008 מבוטחים יכלו למשוך את כספי הפנסיה, ולכאורה לחיות מהריבית. כפועל, עד גיל 85 לא היה נשאר להם כסף בקופה"

מומלץ להתחיל מוקדם

גמלת הפנסיה החודשית הצפויה, לפי מין וגובה המשכורת לאורך השנים, בשקלים*

*יחשוב משוער, תשואה שנתי של 3% (לאחר דמי ניהול), המקורות: רצומות ממועד ההצטרפות עד הפרישה, גיל פרישה: אישה 64, גבר 67, הפרשה חודשית על ידי העובד והמעביד בשיעור של 17.5% מהמשכורת כולל פיצויים

ללא ליווי מבוגר. כשסתבת מגיעה לקניון עם נכדה, היא עשויה לרכוש גם חולצה או נעליים ויתכונן יותר מהנכד, שהיה מגיע לבד וקונה מחית קולה. כוחם הצרכני של האורחים הוותיקים בישראל נמוך יותר, משום שהם רק 10% מהאוכלוסייה, ולכן לא רואים כאן קניונים למי נוגרים. הדור שפרש לפני שני עשורים אפיון בשכבה סוציו-אקונומית נמוכה. הדור החדש שצפוי להצטרף לפנסיה יהיה מבוסס מקודמו. לדור הפורש כיום, או זה שברוך, יש בחלקו הגדול תוכניות פנסיה והסכנות, מה שלא היה בהכרח לקודמו. הרבר יבוא לידי ביטוי בשינוי בדרגי הצריכה.

הפנסיונרים של היום מוציאים יותר כסף, אומרת רינת מעוז, מנהלת מעוז פיננסים, שעוסקת בין היתר בתכנון פיננסי לגיל המבוגר. הם יוצאים ומבלים, שר מעים הרצאות, הולכים לקאנטרי. הם לא משחקים שש בש ומבלים רק עם הנכדים. הם חיים יותר, ובעקבות כך עוקים ליותר כסף. ההוצאות הרפואיות שלהם עולות, וכך גם הוצאות על טיפול ועזרה בבית. אנשים מביאים ילדים בגיל מאוחר, וכך עדיין רוצים לתמוך בהם, מה שמהווה עבורם מעטה נוספת.

פורשים לפני הזמן

לפי נתוני הביטוח הלאומי, גיל הפרישה עומד באופן רשמי על 67 לגברים ו-62 לנשים, אך ממוצע גיל הפרישה בישראל הוא 60. ממחקר של בנק ישראל מ-2006, שברק את אוכלוסיית הפורשים בין 1979 ל-2004, מגורר הציבורי, עולה כי כחצי מהעובדים רים העדיפו לצאת ממועגל התעסוקה עוד לפני גיל הפרישה. אם בתחילת שנות ה-80 עברו 70% מהגבירים עד גיל הפרישה, עשו זאת פחות מ-50%. העלאת גיל הפרישה בשנים האחרונות ודאי שלא שינתה את התמונה, אולי להפך. אם לפני 40 שנה שיעור העובדים מעל גיל 65 היה 20%, כיום הם רק 10%. בנוסף, שוק העבודה השתנה. הוא גמיש יותר, ולא מעט אנשים מוצאים עצמם נפלטים ממועגל התעסוקה ואינם מסוגלים לחזור עליו. מעסיקים מעדיפים להעסיק צעירים יותר. כמו

כן, אלמנט הקביעות במקומות העבודה פחת. סקר של התמ"ת מהשנים האחרונות מצא כי מחצית ממחפשי העבודה הרגישו שנרדחו בשל גילם. עובר הייטק שלא הצליח לשמור על מקום העבודה, יגלה כי הסיכוי שיצליח לחזור למקצוע שלו נמוך. בשורה התחתונה, הפרשים לפנסיה נפלטים ממועגל העבודה בשלב מוקדם יותר, מרצון או שלא מרצון.

הרעת תנאי הפנסיה

40% מהקשישים בישראל חיים רק על קצבאות זקנה והשלמת הכנסה. לכ-40% נוספים יש גם פנסיה וקופות גמל. אבל התנאים של מי שחוסך כיום לפנסיה פחות טובים, משום ששיטת החיסכון הפנסיוני השתנתה. אם כפי בר היה יכול החוסך בקרנות הפנסיה הוותיקות לקבל עד 70% מהשכר שלו, הרי שכיום הפנסיה מבוטסת על צבירת הסכומים שהופרשו בלבד. בנוסף, כדי לשמור על איזון אקטוארי בקרנות, תוך מניעת גירעונות כפי שקרה בעבר, הקצבה של הפרשים החדשים צפויה לרדת. לפני חמש שנים גילו דרופ' אביה ספיבק, לשעבר המשנה לנגיד בנק ישראל, ורמי יוסף מהמחלקה למינהל עסקים באוניברסיטת בן גוריון, כי בעקבות הרפורמה שהונחה בשנים האחרונות, הקצבה של המצטרפים לקרנות הפנסיה החדשות תהיה נמוכה כ-30% מזו של פנסיונר שפרש לפני הרפורמה. לפי כריאטיאג, בתסריט האופטימלי, כולומר כמקרה של חיסכון פנסיוני מגיל צעיר וללא הפסקת הפרשה, חוסך שיוצא לפנסיה יקבל 50%-60% מהפנסיה שלו. עד כמה העלייה בתוחלת החיים הצפויה להשפיע על הקצבה העתידית נשגורת ממנה? לפי דודי לידרנר, מנכ"ל הראל פנסיה, הסכום לא מהותי. "הגידול בתוחלת החיים לא מורגש באופן מידי", הוא אומר. "לוחות המתמחה של האוצר מביאות בחשבון כיום עלייה של 1% בתמותה לעשר שנים עברו ילדים שנולדו בשנות ה-70. במלים אחרות, בכל עשר שנים הקצבה החודשית אמורה להיות מופחתת ב-1.5%. עם זאת, לשינוי הזה יש גם השפעה מקווח. עליית תוחלת החיים מקטינה את עלות הבטיח שרוכשות קרנות הפנסיה עבור המבוטח". לידרנר מייחס השפעה גדולה יותר על הקצבה למצב בשוק ההון. "התנהגות שממנה נגודת הפני

סיה היא תשואה של 4% על הסכום שצבר הכסף. אם בפועל היא נמוכה יותר, או הקצבה תעודכן כלפי מטה. אחוז יותר או פחות לאורך זמן יכול לשנות כ-15% את גובה הקצבה". אבל כנראה שגם על הקצבה שצפויה לנו כראי שלא נסמוך בעיניים עצומות. אלן פפרמן, לשעבר האקטואר הראשי במשרד האוצר, אמר באחרונה בראיון ל-TheMarker כי ההנחה הבסיסית שלפיה קרן הפנסיה תצבור בממוצע תשואה ריאלית שנתית של 4% היא "בלוף". לדבריו, "כבר הרבה שנים הריבית נמוכה יותר וקשה להשיג תשואה כזו. אנשים חושבים שיקבלו פנסיה מסוימת, אבל צפויים לגלות בעתיד שמפחיתים להם את הפנסיה, כי התשואה היתה נמוכה".

משכנתא הפוכה

מה המדינה יכולה לעשות במטרה להיטיב את מצבם של הפנסיונרים העתידי? "הפיקוח יכול לאפשר את הגדלת יתרונות המס ואת כדאיות ההגדלה לחיסכון הפנסיוני", אומר כריאטיאג. "במקום שהמדינה תצטרך לתמוך באוכלוסייה בגיל הקנה באמצעות קצבאות או השלמת הכנסה, היא יכולה לאפשר, במיוחד אלה בעלי המשכורות הנמוכות, להגדיל את הקצבה לפנסיה על חשבון גביית תשלומי ביטוח לאומי או כריאות. "אפשר לשפר את התשואה לחוסך", מוסיף כריאטיאג, "אבל יש גבול גם לרמות החיסכון הגבוהות שניתן להכניס אליהן את החוסך. אחד הדברים הנכונים ליישם הוא המודל הצ'יליאני: מתחילים בגילאים הצעירים עם רמת סיכון גבוהה מאוד, ומקטינים אותה עם הגיל עד לרמת סיכון נמוכה מאוד". בג'אטיאג מתייחס למודל שהנהיגה צ'ילה לראשונה לפני יותר מ-30 שנה והחל להיות מיושם באחרונה גם בישראל. הוא סכים משויכים למסלול השקעה לפי הגיל באופן אוטומטי, וככל שהם מבוגרים יותר בוחרים עבורם מסלול מסוכן פחות. "הצעירים כיום צריכים לחשוש מהי ציד, כי אין להם כל דרך לדעת מה הקצבה שיקבלו לכשיפרשו", אומר יוסף. לדבריו, "הממשלה הקטינה את היקף האג"ח המיועדות לקרנות הפנסיה (אג"ח בתשואה גבוהה שהוענקו רק לקרנות) וורקה את קרי

נות הפנסיה לשוק ההון. היקף השקעה של 30% באג"ח מיועדות, כפי שמעניקים כיום, זה כלום". בג'אטיאג יוסף אומרים כי אחד הפיתרון המידיים היא העלאה נוספת בגיל הפרישה. ואולם אין זה פתרון אידיאלי, בגלל פליטתם של עובדים ממעגל העבודה. "אחת הדרכים להתמודד עם היציאה של המבוגרים ממעגל העבודה הוא להפנות אותם לתפקידי חינוך והדרכה", אומר בן אטיאג, "זה כמובן תוכנית שהמדינה תוביל. במדינות אחרות, כמו בסקנדינביה למשל, כבר מיישמים תוכניות כאלה". לדברי יוסף, "הממשלה צריכה לעודד מענקים הן לעובדי הון למי שמעסיק פנסיונרים ואני שים מבוגרים, ובכך לדאוג לשמירתם של

אלה במעגל העבודה". אחת השיטות להיטיב את חיי הפנסיונרים היא משכנתא הפוכה, אותה ניסה מאיר סוקולר, לשעבר המשנה לנגיד בנק ישראל, לדרווח עוד בתקופתו בבנק בעשור הקודם. זוהי הלואה שניתנת לגמלאי כפי צבה חודשית או כמסגרת אשראי, למשל למימון טיפול רפואי, כשהביטחון היחיד כנגדה היא דירתו. בניגוד למשכנתא רגילה, משכנתא הפוכה גדלה עם הזמן ומוחזרת בתשלום אחר, בדרך כלל על ידי יורשיו של הלווה, או באמצעות מכירת הדירה. הנכס העיקרי של מבוגרים היא דירתם, מה שיכול לשפר את מצבם הכספי אם יבצעו משכנתא הפוכה, אומר סוקולר. ואולם בינתיים הרעיון, שצלח בכמה

מקומות בעולם, לא עבר בהצלחה בישראל, כנראה בשל "מחסומים תרבותיים", לדברי סוקולר. ייתכן שמחסומים תרבותיים משהדירה ולהמירה בדירה אחרת ברמי שכי רות. עבורם, מהלך כזה יכול להיות פתרון לשיפור מצבם הפיננסי, אך מאוד ותמיד בעל דירה נחשב "אורח מסודר". גם החלפת הדירה המרווחת טוולת הילדים ברירה קטנה יותר יכולה להיות פתרון, אורחים ותיקים בתל אביב חיים כיום על קרקע בשווי מיליונים, אך אינם ששים למי כור את הדירה היקרה ולעבור לדירה קטנה במקום מרוחק וזול יותר.

סוקולר מעלה רעיון נוסף שאולי ייטיב במעט עם הגמלאים - הסדר עם חברות כרטיסי האשראי: "ההוצאות על תרופות עולות לגיל מבוגר, ולכן לפנסיונרים יש כוח מסוים. אם הם יצליחו להתאגר תחת חסות של חברת כרטיסי אשראי, יהיה ניתן לבקש ממנה שתיקן את החשבון שלהם. כן, יש חכמה בהוצאה על תרופות. כנסף יוחזר לפנסיה של אותו זמן תמורת דמי חבר שיועברו לחברת כרטיסי האשראי. המהלך כבר מיושם בכמה מקומות בעולם".

המלצות לצעירים

לחוסכים הצעירים יותר לגיל הפנסיה, בג'אטיאג מציע להגדיל את ההפרשות לקופות גמל, או לקרנות השתלמות, גם מעבר לתקרה שעליה מקבלים זיכוי מס. "אני באופן אישי, אף שאני בן 50, בוחר את

אחת השיטות להיטיב את חיי הפנסיונרים היא משכנתא הפוכה. הרעיון, שצלח בכמה מדינות בעולם, לא עבר בהצלחה בישראל, כנראה בשל מחסומים תרבותיים

יהודה בן-אטיאג, מנכ"ל מגזר מבטחים: "יש כיום לא מעט מוטיבציה לפתח תרופות לאמנזיה, שגם ישרו את איכות החיים וגם יאריכו אותם. המשמעות היא הוצאה גדולה ועול גדול על הכלכלה, שלא ברור איך ימומנו"

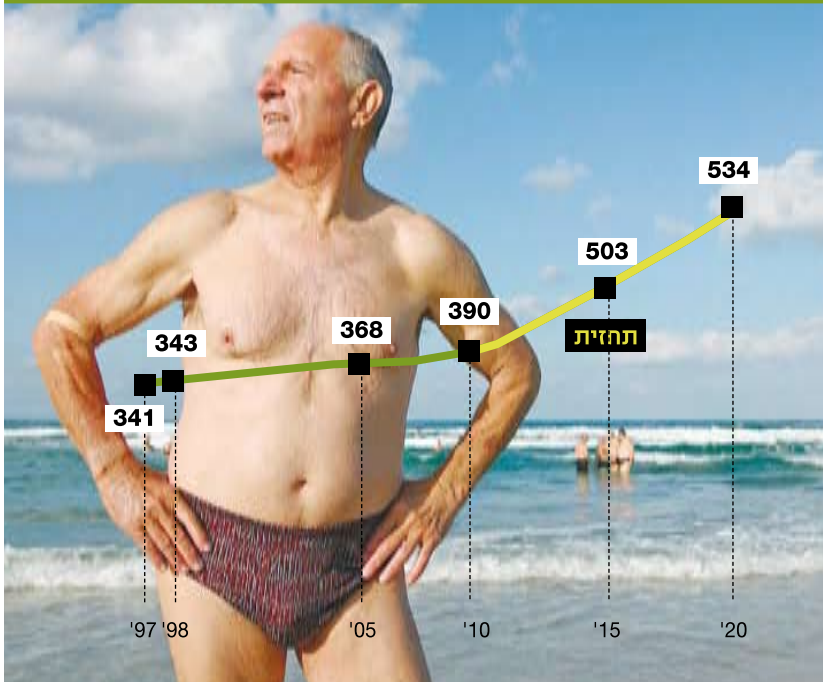

שבע דרכים להגדיל את הפנסיה

- 1. **חוסכו מניגל צעיר בקרנות הפנסיה.** אין כוח גדול יותר בעולם מהכוח של הריבית דריבית, אמר פעם אלברט איינג' שטיין. ככל שתפרישו כספים לפנסיה בגיל צעיר יותר, הקצבה שלכם תהיה גבוהה יותר, בעיקר בשל השפעת הריבית. בממוצע, 15 השנים הראשונות מגיל 30 הן 50% מהפנסיה.
- 2. **גדילו את ההפרשות לפנסיה:** אפשר להגדיל את ההפרשה מ-5.5% ל-7% ולשמור על הטיבות המס. בפועל, הנטו שמקוטע ולא ישתנה, גם בשל הריבית במס. תוספת כזו מובילה לתוספת של 8%-8% בסך כל החיסכון.
- 3. **בחרו תוכנית שמתאימה לכם:** רווח לא זקוק לביטוח שאינם. הוא יכול לזווד על פנסית שאינם למשך שנים רבות ולהאריכה בכל פעם לשנתיים נוספות. בקשו לעבוד למסלול שמצדיק את מצבכם האישי. כך תשלמו פחות על כיסוי ביטוחי כזה. אם אתם לא ממש חייבים, אל תגעו בכספי הפיצויים. משי

עלייה של 85% מספרם של בני 65-74 בישראל, באלפים

מקור: למ"ס

המסלולים המסוכנים יותר גם בשבילי וגם בשביל הילדים שלי. ובכלל, צריך להגדיל את המודעות לחיסכון פנסיוני. אנשים פורדים פיצויי פיטורים, או פורדים את כספי הפנסיה מוקדם, גם תחת תשלום מס כבד. לא חסרים מקרים שבהם זוג צעיר שולף את כספי הפנסיה כדי לשלם את המשכנתא, שזו שטות נוראית", הוא אומר.

ליידנר אומר כי "כדי לגשר על הירידה בהכנסות כשיוצאים לפנסיה, צריך לחסוך יותר. תוספת של 2% (1% עובר ו-1% מע"ב, נ"ש) להפרשות הפנסיוניות החל בגיל 30 היא תוספת קצבה של 15% בפנסיה. מומלץ להגדיל את ההפקדות, לא משנה באיזה אפיק - גמל, השתלמות או פנסיה".

בשורה התחתונה, מי שחושב על גיל הפרישה חייב לבצע פעולות נוספות מעבר לביטוח פנסיוני. התאמת רמת הצריכה לטובת הגדלת החסכונות בעתיד הוא הצעד הראשון לשיפור המצב. גם אם לא יועלה גיל הפרישה, ייתכן שהאזרחים הוותיקים ייאלצו לעבוד עד גיל מבוגר יותר כדי לשפר את מצבם. אם הרפואה תפתח עוד, והיא תפתח, היא יכולה לתמוך בכך ■

מה השתנה בעקבות הרפורמה בענף הפנסיה ב-1995 ו-2003

הרבה השתנה בעשורים האחרונים בשוק הפנסיוני. בעבר, החוסים כיום בקרנות הפנסיה הוותיקות נהנו מפנסיה קבועה, שהיתה נגזרת ממספר השנים שעבדו.

כך, עובד שפרש לאחר 35 שנה, למשל, היה זכאי לקצבה של עד 70% מהמשכורת הקובעת לפנסיה - שמוחשבת על בסיס ממוצע משכורתו, וללא קשר להפרשות המע"ב ביד והעובד (בהנחה שלא היתה לו פנסיה תקציבית שבה רק המעביד הפריש והעובד היה פטור מכך). מצב הפנסיונרים אז היה טוב בהרבה ממצבם של אלה כיום ובעתיד, אך הוא יצר גירעונות עתק בקרנות הפנסיה. במלים אחרות, ניתנו צ'קים ללא כיסוי אקטוארי. ברפורמה שהונהגה ב-1995 הולאמו הקרנות הוותיקות והמדינה סגרה את הגירעון עזר האקטוארי שלהן. בהמשך הועלה גיל הפרישה בהדרגה, הועלו דמי הניהול, המעביד והעובד החלו להפריש יותר לפנסיה והופחתו הזכויות לעמיתים. הוחלט כי כל מבוטח חדש יצטרף לפנסיה צבירה בקרנות פנסיה חדשות. בשיטה זו, קצבת המבוטח אינה תלויה במשכורתו ובשנות עבודתו, אלא בסכום שצבר הלכה למעשה לפי הפרשותיו ומהתשואה שהשיגה הקרן.

כיום, בניגוד לעבר, הקרנות לא יכולות לצבור גירעונות בשל קצבאות גדולות מהרגיל או בשל עלייה בתוחלת החיים. האיזון שלהן מתבצע באמצעות הקטנת הקצבה למבוטחים, מכיוון שלקרנות הוותיקות אי אפשר להצטרף כיום. קצבת הפנסיה נגזרת מחלוקת הסכומים שנצברו על פני תקופת החיים החזויה שתיוותר למבוטח עד מותו. החוסכים בקרנות הפנסיה לא יכולים לדעת במדויק את הסכום לו יהיו זכאים בעתיד, מפני שהוא נגזר גם מתוחלת החיים, שעולה עם הזמן. במטרה לשמור על איזון אקטוארי (כלומר שההתחייבויות לא יהיו גבוהות מהנכס סים של קרן הפנסיה), אם תוחלת החיים עולה, הקצבה שיקבל המבוטח בעתיד תצומצם. בביטוחי מנהלים השיטה מעט שונה, והקצבה מובטחת מראש ביום הרכישה. הדבר מעלה את הסיכון של חברות הביטוח, ובשל כך המבוטח נדרש לשלם דמי ניהול גבוהים יותר. באחרונה שוקלים במשרד האוצר לאסור על חברות הביטוח להבטיח קצבה מראש, בעקבות העלייה בתוחלת החיים, ולחשבה באופן דומה לשוה של קרנות הפנסיה.

נתן שבע

"הבנו שאין ברירה אלא למכור את הדירה"

הספרות הערבית מלאה בפתגמים על החשיבות של החיסכון לטווח ארוך. "הגרש הלבן יעזור ביום שחור", "חסוך בארוחת הצהריים ותהיה לך ארוחת ערב טובה", "טיפה וטיפה והכד יתמלא" - אלה הן רק כמה דוגמאות. עם זאת, כיום בישראל לא בטוח שגם החסכונות יספיקו. את הדאי

דיאנה איזיקוביץ

גה לעתיד אפשר לשמוע בקולם של הפנסיונרים עצמם. "גמרנו את החסכונות שלנו", אומרת דיאנה איזיקוביץ, 71, שבעבר ניהלה סטודיו למחול. לאיזיקוביץ ולבעלה, שפי רש מעבודתו לפני 15 שנה, לא היתה פנסיה מסודרת. "לפני כמה שנים הבנו שאין ברירה אלא למכור את הדירה", אומרת איזיקוביץ. "כינסנו את הילדים ואמרנו להם שאם הם לא יעזרו לנו נאלץ למכור את הדירה, וזה מה שעשינו. השקענו את הכסף מהמכירה באפיק של חברת ביטוח, שמאפשר לנו קצב

בה חודשית, ריבית ורווחים, והוא גם נזיל. לפני שמכרנו את הדירה חיינו בדאגה איומה, במינוסים, והילדים לא יכלו לעזור. כיום אני מלמדת ספרדית בבית, מה שמכניס לי עוד קצת כסף. אני פחות מודאגת, אבל אנחנו לא מבוזים כסף ומנהלים אורח חיים רגיל. אנחנו מקווים שהכסף יספיק לנו".

"אני לא יודעת מה יקרה בגיל מאוחר יותר", אומרת רות מגד, 66, שהיתה בעלת מש"ר יחסי ציבור. היא מצליחה לשמור על אותו אורח חיים ("יש לי בית, אני רשומה לקאנו טרי"), אולי בזכות בעלה, מהגרס אורחי בן 76 שעדיין עובד. עם זאת, היא חוששת מירידה ברמת החיים. "בינתיים אני עושה עבודות קטנות ומשתדלת להוציא כמה שפחות מכספי החיסכון הפנסיוני. הכסף של הביטוח הלאומי לא מספיק אפילו לרופא שיניים. אני קצת סוחרת בבורסה, אבל זה בעיקר בשביל המשחק", מספרת מגד. "אני מוקפת בהרבה נשים בגיל הקרוב לפרישה, בעלות עסקים קטנים שמנסות לעשות סדנאות, עובדות מהבית, ואצל רובן יש קושי וחרדה מפני עתיד. הן בדרך לגיל פרישה, אבל אינן יכולות לצאת. לעומת זאת, חברות שלי שכן פתחו חסכונות, מצליחות להתמודד". למרות הקשיים, מודה מגד, "הבנות שלי לא חוסכות והן עצמאיות. אין להן ממה לחסוך".

נתן שבע